Hyvä ikääntyminen

Kysely vammaisalan ammattilaisille 2021

Raportti ikääntyvien kehitysvammaisten tuen tarpeista, palveluista ja hyvinvoinnista

Johdanto

Tällä kyselyllä selvitetään tilannekuvaa siitä, miten eri alueilla ja paikkakunnilla on kyetty varautumaan ikääntyneiden tukea tarvitsevien ihmisten tuen ja palvelujen tarpeisiin.

Kyselyn lähettäjänä on valtakunnallinen Hyvä ikääntyminen -verkosto.

Verkosto koostuu toimijoista, jotka kehittävät ikääntyneiden tukea tarvitsevien ihmisten elämänlaatua ja on avoin kaikille uusillekin toimijoille.

Verkoston muodostavat koollekutsujana Kehitysvammaisten Palvelusäätiö sr. sekä Me Itse ry, Kehitysvammaisten Tukiliitto ry, KVPS Tukena Oy, Nääsville ry, Etelä-Pohjanmaan Muistiyhdistys ry sekä Tuki- ja osaamiskeskus Eskoo.

Vastanneiden taustatietoa

Kyselyyn saimme kaiken kaikkiaan 59 vastausta, eri vammaisalan ammattilaisilta.

Eniten vastauksia saatiin Pirkanmaalta, Etelä-, Keski ja Pohjois-Pohjanmaalta ja Päijät- Hämeestä.

Suurimmalla osalla vastanneista oli takana pitkä työkokemus.

Kyselyn antia

Minkäikäisenä tukea tarvitseva ihminen on mielestänne ikääntynyt? N 59

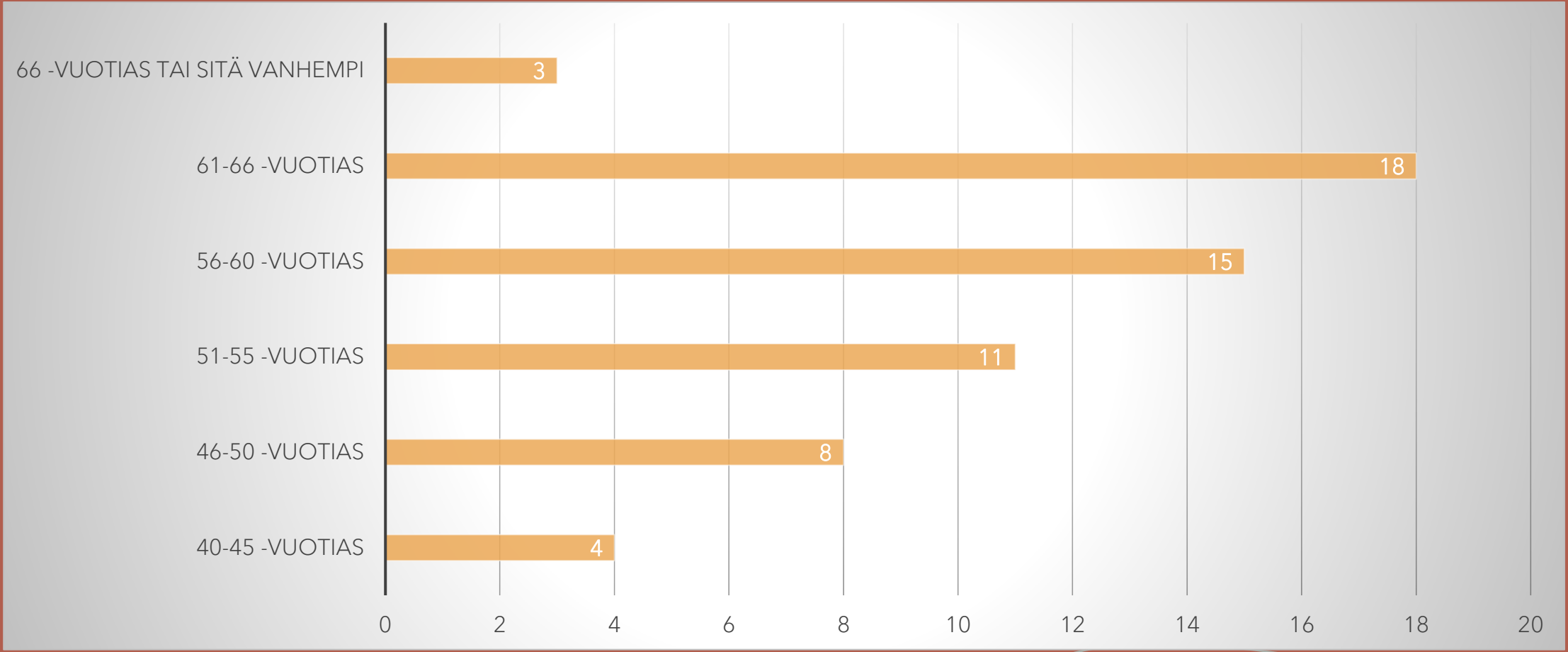

Yli 40-vuotiaita tukea tarvitsevia kuntalaisia?

- Paikkakunnilla oli yli 40-vuotiaita tukea tarvitsevia henkilöitä, yli 30 kuntalaista.
- Kuitenkin reilusti yli puolet vastaajista kertoivat, että yli 40-vuotiaista tukea tarvitsevista kuntalaisista:
  - Ei ole aiemmin ollut tietoa
  - He eivät olleet palvelujen piirissä

Miten yli 40-vuotiaat tukea tarvitsevat ihmiset asuvat kunnassanne? N59, vastauksia yhteensä 202

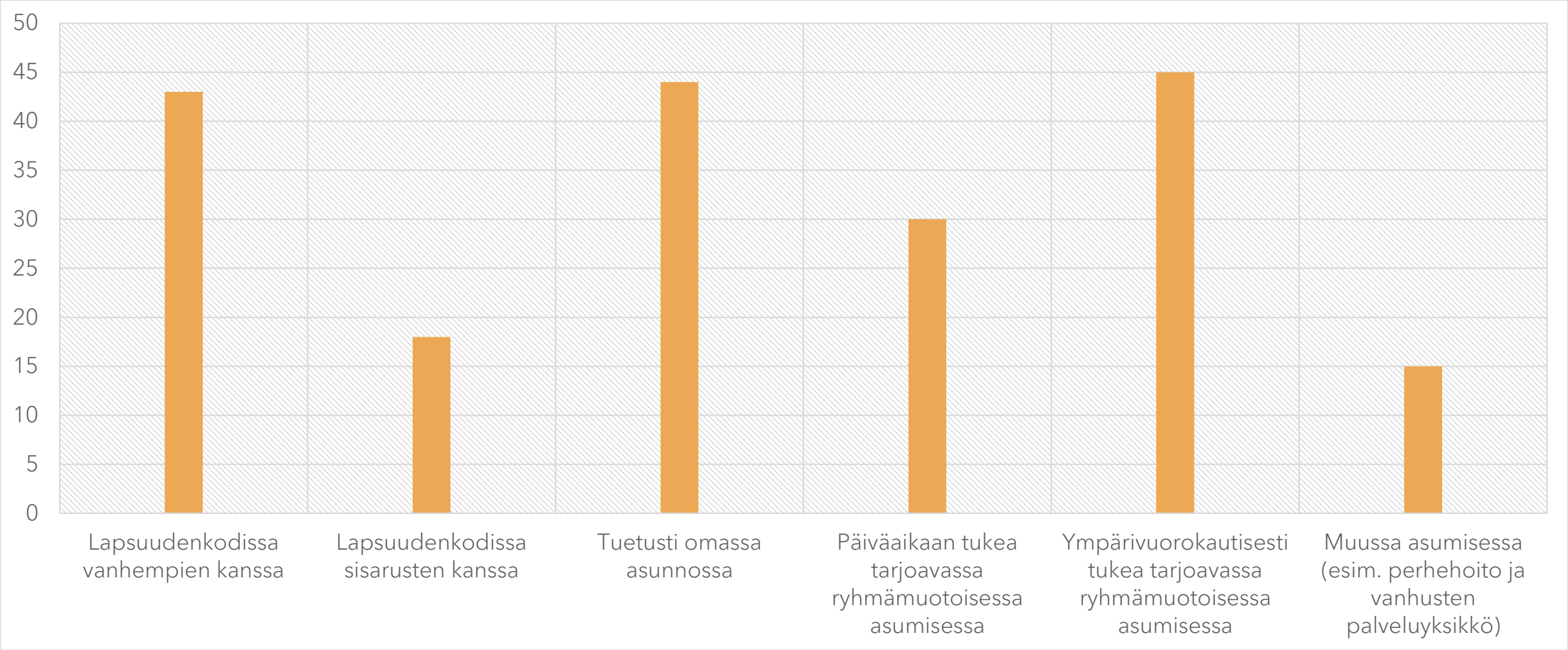

Keskustelu ikääntymisestä ja tarjolla oleva senioritoiminta

Lähes puolet vastaajista kertoivat ettei ikääntymisestä oltu keskusteltu tukea tarvitsevien henkilöiden itsensä kanssa.

Onko teillä tarjolla esimerkiksi jonkun tahon järjestämiä harraste- tai keskustelukerhoja, opintopiirejä tai päivätoimintaa nimenomaan tukea tarvitseville senioreille? N56

Osa vastaajista kertoi senioritoiminnan sisältyvän päiväaikaiseen työtoimintaan.

Osalla paikkakunnilla ei ole tarjolla yli 65-vuotiaille päivätoimintaa.

Iloisena tietona kuitenkin, että jossain aloitettu eläköitymisvalmennus.

Palvelusuunnitelman päivitys N58

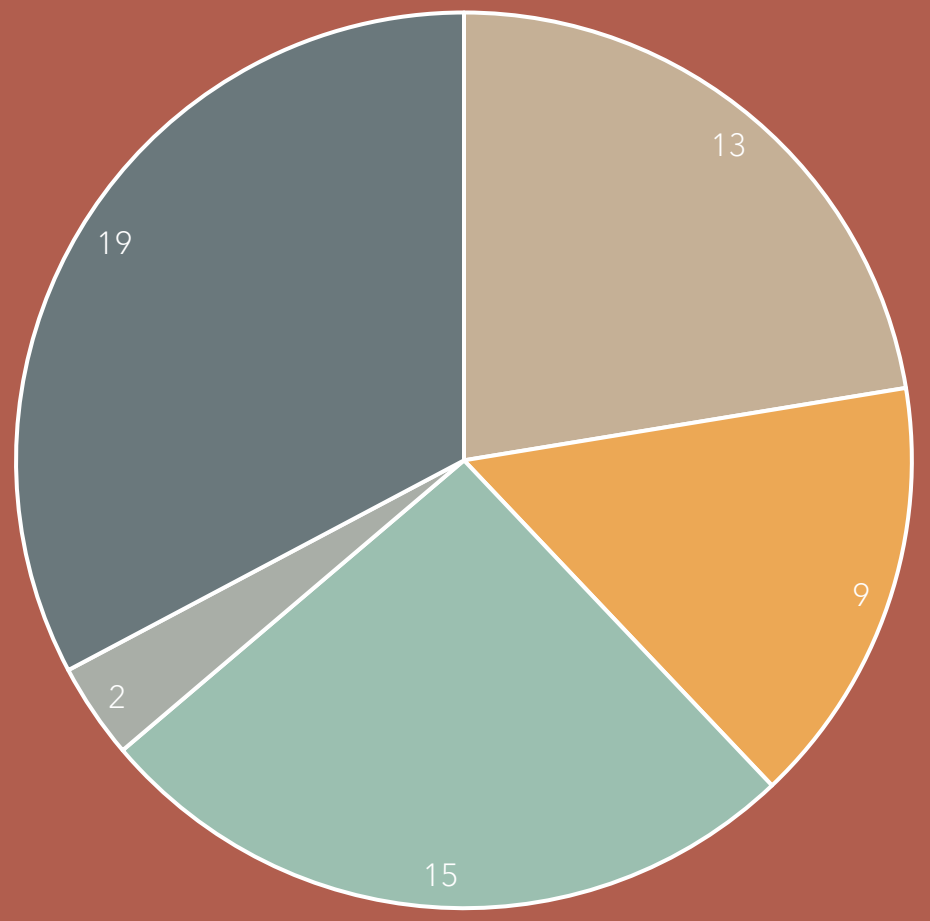

kerran vuodessa | joka toinen vuosi | noin kolmen vuoden välein | harvemmin | tarvittaessa

Mitkä asiat on kunnossa?

Vastauksista voi päätellä, että kunnissa on hyvin järjestetty vammaispalvelulain **subjektiivisten oikeuksien** mukaiset palvelut, kuten asunnon muutostyöt ja kuljetuspalvelut.

Tarjolla on myös päiväaikainen toimita, henkilökohtaisen avun palvelut, lääkkeiden jaot, kotipalvelu ja siivouspalvelu sekä seurakuntien palvelut.

Asumisen vaihtoehtoja tai senioreille sopivia asumismahdollisuuksia on tarjolla melko vähän.

Mikä haastaa palveluiden järjestymistä?

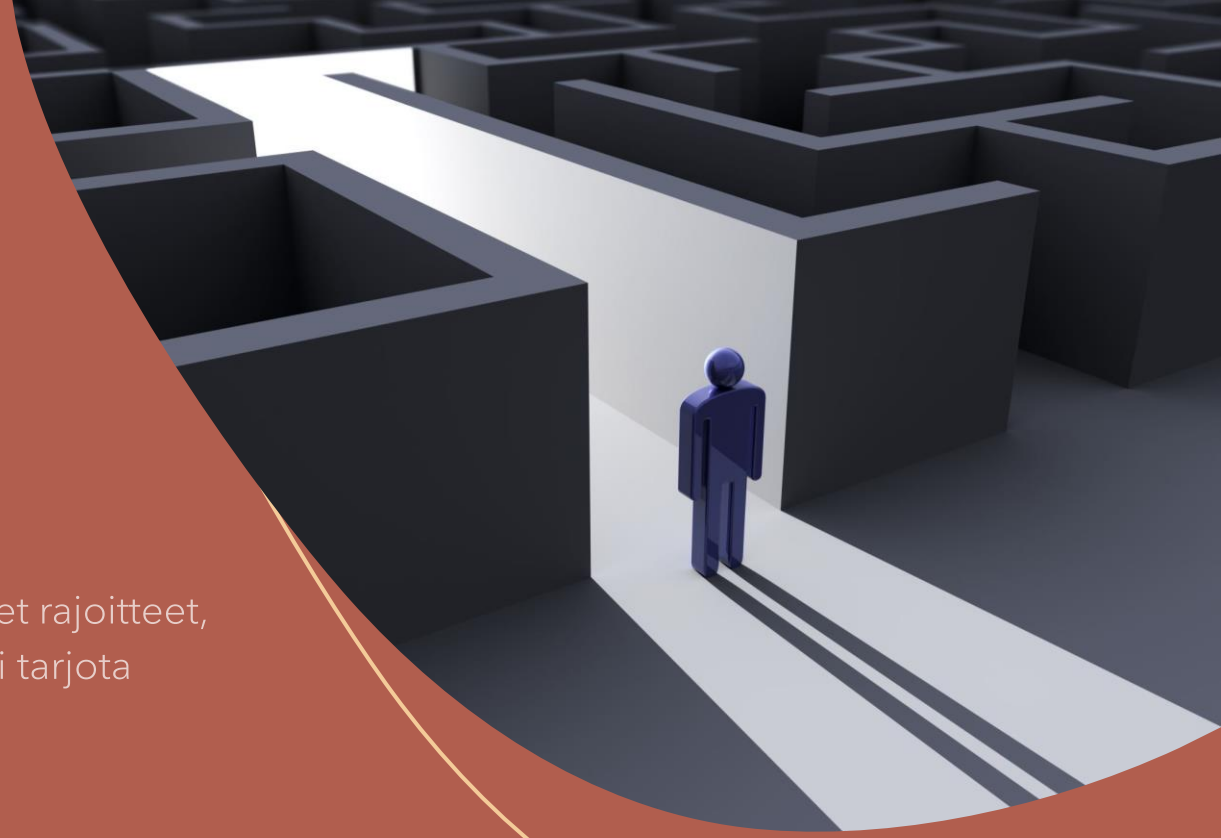

- Palvelutarjontaan liittyviä esteitä tai haasteita ovat taloudelliset rajoitteet, palveluille ei löydy toteuttajaa tai palveluja ei osata tai niitä ei tarjota tukea tarvitseville kuntalaisille.

- Ikääntyvien tukea tarvitsevien kuntalaisten arkea tukevat pääsääntöisesti ammattilaiset ja viranomaiset, vanhemmat ja sisarukset sekä jonkun verran kotihoito.

Miten hyvin ikääntyneet tukea tarvitsevat ihmiset ymmärtävät oman ikääntymisensä? N59

81%

Ymmärtävät osittain

14 %

Eivät ymmärrä

5 %

Ymmärtävät

Tukea tarvitsevan henkilön kuulluksi tuleminen

Verkostot

Miten palveluja suunniteltaessa, ikääntyneitä tukea tarvitsevia ihmisiä itseään kuullaan N59

44%

osittain

30%

heikosti

14%

hyvin

12%

Ei osaa sanoa

Keitä ihmisiä on yleensä ikääntyneen tukea tarvitsevan ihmisen elämässä ja verkostossa?

N59, vastausten lukumäärä 275

Tukea tarvitsevien seniorien elämään ja verkostoon kuuluvat pääosin sisarukset, ammattilaiset ja viranomaiset, vanhemmat ja ryhmäasumisen asuinkumppanit. Ystäviä, läheisiä tai työtovereita on vähän ja muita yhteyttä pitäviä sukulaisia erityisen vähän.

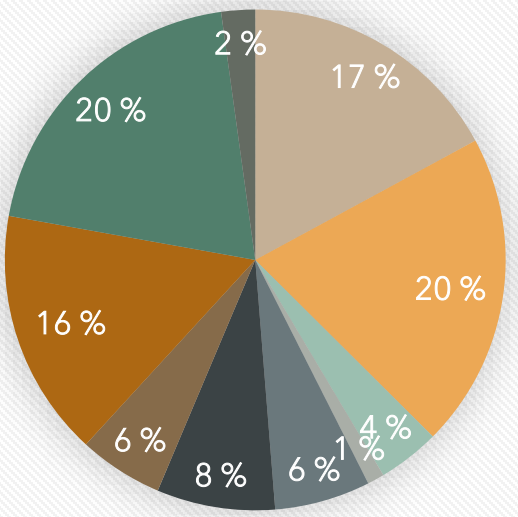

Miten usein verkostojen kanssa ollaan tekemisissä N55, vastausten lukumäärä 473

Tukea tarvitsevien seniorien kanssa ovat tekemisessä päivittäin ja/tai viikoittain sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset, viranomaiset ja asuinyhteisön asukkaat sekä osin vanhemmat ja osin sisarukset.

Satunnaisesti ovat tekemisissä osa sisaruksista ja osa vanhemmista sekä työkaverit ja muut ystävät.

Vanhempien sisarukset ja sisarusten lapset tai muut sukulaiset eivät ole juuri koskaan tekemisissä.

Vastaajien mukaan **yli puolella senioreista** on sellainen tilanne, että heidän sosiaalinen verkostonsa koostu vain ammattilaisista ja viranomaisista. Tällöin ystäviä, kavereita, läheisiä tai sukulaisia ei ole.

Yhteistyökumppanit ikääntyneiden tukea tarvitsevien ihmisten palvelujen osalta

Minkä erilaisten yhteistyökumppaneiden kanssa teette yhteistyötä ikääntyneiden tukea tarvitsevien ihmisten palveluiden osalta? N59, vastausten lukumäärä 258

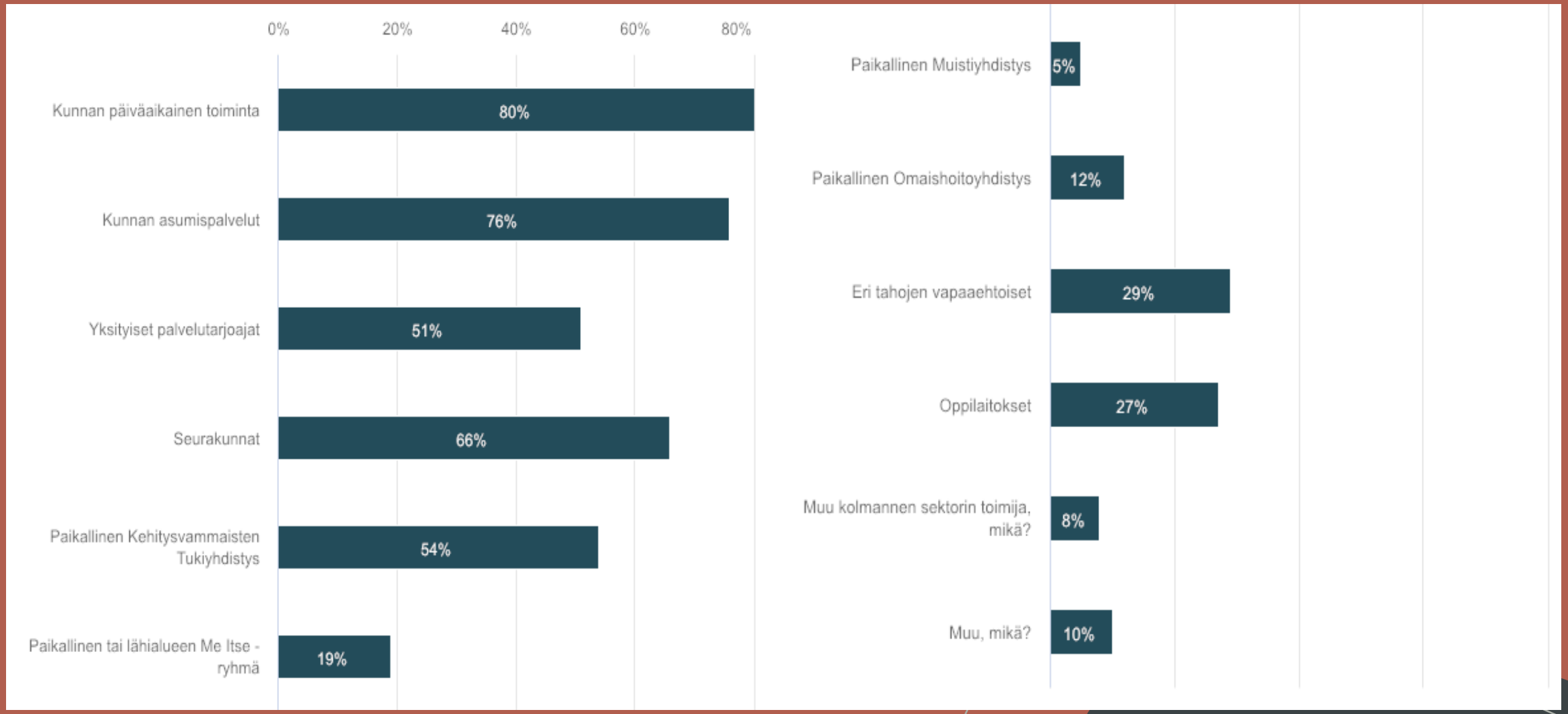

Millaista kohderyhmän palveluihin liittyvää osaamista tarvitaan?

Mitä tai millaista ikääntyvän kohderyhmämme palveluihin liittyvää osaamista teidän kunnassanne tarvittaisiin lähitulevaisuudessa enemmän? N 44

Asumiseen liittyvää mm. yksilöllisiä ratkaisuja, tukitoimet yms.

Senioritoimintaa kodin ulkopuolelta

Vapaa-ajan toimintaa

Arkitietoa ikääntymisen tunnusmerkkien tunnistamiseen

Muistisairauksiin liittyvää tietoa (tunnistaminen, havainnointi ja hoitaminen)

Tukea tarvitsevan erityispiirteisiin ja heidän kanssaan työskentelyyn

Miten kunnassa on käytössä

Muistisairauksien seurantavälineitä esimerkiksi NTG-EDSD, Muistikka –seurantaväline tai Muistin tähäre N59

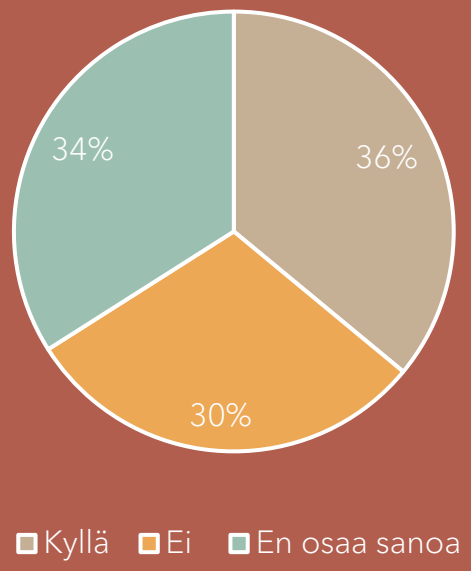

Tukea tarvitsevien ihmisten sosiaali- ja terveyspalveluihin osaamista ja asiantuntemusta N59

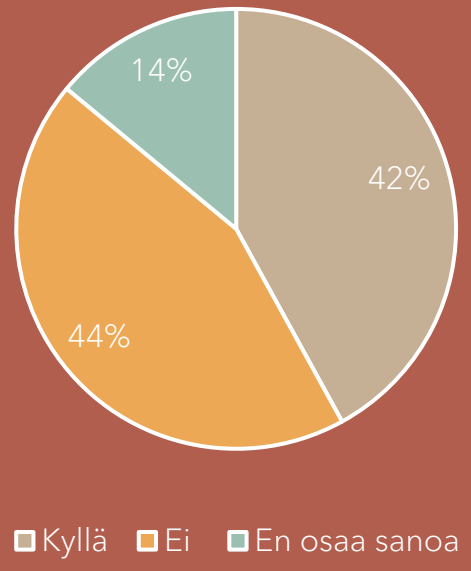

Me Itse Ry:n Sirkka Nikulainen nostaa seuraavia huomioita kyselystä

Kohderyhmän palveluihin liittyvää osaamista tarvitaan:

Asumiseen, kuten yhteisymmärtämystä oikeanlaisista ja sopivista palveluista + tukimuodoista sekä yksilöllisistä ratkaisuista.

→Palvelujen ja tuen henkilökohtaistaminen väline hyvään ikääntymiseen

Senioreillemme tarvitaan sopivaa senioritoimintaa asuinyhteisön ulkopuolelle
→*"Palvelupaineet tulee saada pois asuinyhteisöistä."*

Senioritoiminnan tarpeisiin vastaaminen ja käynnistäminen on osin vähäistä.
Toisaalta muutamissa kunnissa ollaan heräämässä toiminnan kehittämiseen ja joillain paikkakunnilla on huippuja "helmiä"

Tarvitaan oikeanlaista ja mielekästä vapaa-ajan toimintaa
Kuten esimerkiksi seniorikerhoja ja klubeja, kulttuuriryhmiä, keskustelupiirejä, ulkoilutukea, lukuapua, liikuntaryhmiä, terveyskasvatusta, terveellisen ruuan kursseja, kädentaitoryhmiä, onnistunutta senioritoiminnan organisointia.

Osaamista tarvitaan:

-Tutkimustietoa, arkitietoa ikääntymisen tunnusmerkkien tunnistamiseen

- Muistisairauden ennakointiin, tunnistamiseen, havainnointiin ja hoitamiseen sekä päästävä ajoissa tutkimuksiin

- Vanhuudenvaivojen ennaltaehkäisyyn, terveydenhuoltoon ja hoitoon

- Tukea tarvitsevien seniorien turvallisuuteen

- Turvallisen ja tasapainoisen elämän henkilökohtaistamiseen

- Tukea tarvitsevien erityispiirteisiin ja heidän kanssaan työskentelyyn

Tukemiseen liittyvää osaamista tarvitaan:

- Tuen tarpeiden ja palvelun henkilökohtaistamiseen (yksilöllisyys)
- Verkkaisen elämänrytmin arviointiin, seurantaan ja tukemiseen
- Sopivien mielenkiinnon kohteiden löytämiseen yhdessä
- Sosiaalisen, fyysisen, psyykkisen ja toiminnallisen hyvinvoinnin yksilölliseen puolustamiseen
- Terveydenhuollon palvelujen löytämiseen, tarjoamiseen, saatavuuteen ja turvaamiseen
- Toimintakyvyn motivointiin ja ylläpitoon
- Hoito- ja palvelutarpeiden arviointiin
- Psyykkistä valmennusta ikääntymiseen ja eläköitymisvalmennusta arkeen

1) Lähiyhteisön ja yksilön taustalla vaikuttavat arvorakenteet

- Millaisia elämänarvoja on nähtävissä
- Mitkä ovat aidosti ja oikeasti toimintaa ohjaavat arvot
- Miten palveluyhteisöjen arvot näkyvät ja vaikuttavat tukea tarvitsevan elämään

2) Lähiyhteisön ja sosiaalisen verkoston asenteet

- Suhtautuminen arvostaen erilaisuuteen ja vakavasti yksilöllisiin tuen tarpeisiin
- Löytyykö minusta tukea tarvitsevan ihmisen kunnioitukseen?
- Mitkä ovat hyvän ikääntymisen yksilölliset rakennusaineet?

3) Vuorovaikutus kaiken elämän keskellä

- Paljonko olemme valmiit käyttämään energiaa tukea tarvitsevan ihmisen kohtaamiseen
- Olemmeko aidosti kiinnostuneita tukea tarvitsevan ihmisen arjesta ja avuntarpeista
- Miten tunnistamme ikääntymiseen liittyvät piirteet, HYVÄTKIN piirteet yhdessä

Aloita lopettamalla jutustelu ja ryhtymällä hommiin.

Walt Disney

Kiitos

Päivi Kemppainen –Aro

Sirkka Nikulainen

Marjo Rikkinen

marjo.rikkinen@kvps.fi

www.kvps.fi/kehittaminen/ikaperheet

Kuvat:Thinkstock